

۱. مقدمه

هدف این تمرین پیاده‌سازی دستورات مدیریت حافظه در کتابخانه استاندارد C است. در انجام این تمرین شما با واسط POSIX و ساختار حافظه مجازی پردازنده‌ها^۱ آشنا شده و با چالش‌های الگوریتمی جذابی روبه‌رو خواهید شد. صفحات راهنمای رسمی `malloc` و `sbrk` مراجع خوبی برای انجام این تمرین هستند. بدیهی است استفاده از دستورهای استاندارد مدیریت حافظه در C مانند `malloc`، `free` و `realloc` در این تمرین مجاز نیست و با هدف آن در تناقض خواهد بود.

۲. راه‌اندازی

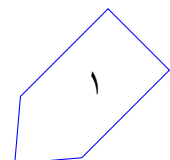
ابتدا می‌بایست قالب انجام تمرین را از مخزن تمرین‌های درس دریافت کنید:

```
1 cd ~/code/ce424-961-handouts
2 git pull
3 cd hw3
```

پس از دریافت فایل‌ها در مسیر `hw3` پرونده‌ای با نام `mm_alloc.c` خواهید یافت که قالبی ساده برای انجام پروژه است. در این پرونده سه دستور `mm_malloc`، `mm_free` و `mm_realloc` تعریف شده‌اند که شما می‌بایست آن‌ها را پیاده‌سازی کنید. از تغییر نام این توابع خودداری کنید!

* این تمرین برگرفته از تمرین ارائه شده در دانشگاه برکلی، مربوط به درس CS۱۶۲ می‌باشد.
با تشکر از تیم دستیاران آموزشی

¹Process

همچنین در این پوشه، پرونده‌ی دیگری با نام `mm_test.c` وجود دارد که می‌توانید آن را برای بار کردن^۲ و تست ابتدایی کدهای خود استفاده کنید. از آنجا که این پرونده در نمره‌دهی تاثیر ندارد، شما می‌توانید آن را به طور دلخواه تغییر دهید.

۳. پیش‌زمینه: گرفتن حافظه از سیستم‌عامل

۱.۳ حافظه‌پردازه

می‌دانیم هر پردازنده در سیستم‌عامل دارای فضای آدرس‌دهی^۳ مخصوص به خود است. بخش‌هایی از این فضای آدرس‌دهی به هنگام تبدیل آدرس (Address Translation) توسط MMU^۴ و هسته سیستم‌عامل به حافظه فیزیکی^۵ نگاشته می‌شوند. برای ساختن یک تخصیص‌دهنده حافظه (Memory Allocator)، می‌بایست ابتدا ساختار حافظه heap را به درستی درک کرد.

حافظه heap فضایی پیوسته از آدرس‌های مجازی است که برای آن ۳ مرز تعریف می‌شود:

- «پایین» یا شروع heap،
- «بالای» heap که به آن **Break** (وقفه) گفته می‌شود. `break` پایان قسمتی از فضای حافظه heap را مشخص می‌کند که به حافظه فیزیکی نگاشته شده و به کمک فراخوانی‌های سیستمی `brk`^۶ و `sbrk` تغییر داده می‌شود. آدرس‌های مجازی بالاتر از `break` توسط سیستم‌عامل به حافظه فیزیکی نگاشته نشده‌اند.
- مرز سخت حافظه heap که `break` نمی‌تواند از آن بگذرد و باید پایین‌تر از آن باشد. فضای بالاتر از این آدرس قابل اختصاص به heap نیست و دسترسی به آن موجب خطا می‌شود.

این مرز توسط تابع‌های `getrlimit` و `setrlimit` تعریف شده در فایل `sys/resource.h` مدیریت می‌شود.

در انجام این تمرین شما باید قطعه‌های نگاشته شده حافظه را به هنگام فراخوانی دستور `allocate` به فراخواننده تخصیص دهید. همچنین هنگامی که لازم شد ناحیه نگاشته شده را گسترش دهید، محل `break` را به کمک دستور `sbrk` به میزان مناسب تغییر دهید.

²Load

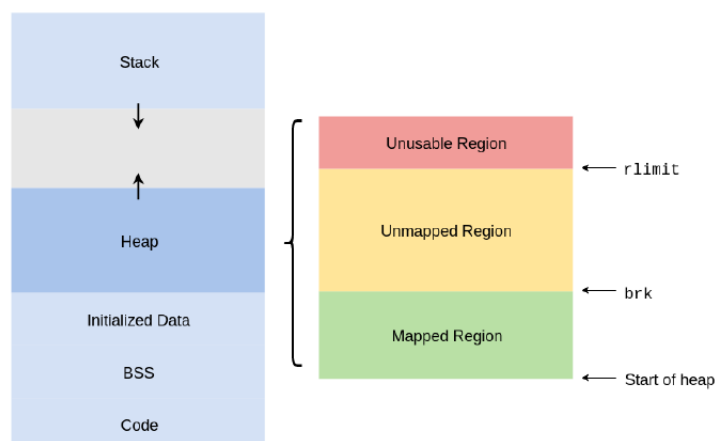
³Address Space

⁴Memory Management Unit

⁵Physical Address

⁶system call

شکل ۱: ساختار قسمت نگاشته‌شده حافظه heap هنگام پیاده‌سازی اختصاص‌دهنده با لیست پیوندی

۲.۳. sbrk

اندازه قسمت نگاشته‌شده حافظه heap در ابتدا صفر است. برای گسترش قسمت نگاشته‌شده لازم است محل break تغییر داده شود. همانطور که گفته شد فراخوانی سیستمی که برای این کار پیشنهاد می‌شود، sbrk است:

```
1 void * sbrk (int increment);
```

sbrk محل فعلی break را به اندازه ورودی آن (increment) افزایش می‌دهد و آدرس محل قبلی break را برمی‌گرداند. بنابراین برای گرفتن محل break کافیست به آن صفر را پاس دهید. (در واقع می‌توانید مقداری که sbrk برمی‌گرداند را به صورت محل شروع حافظه‌ای که بعد از فراخوانی sbrk به ناحیه نگاشته‌شده افزوده می‌شود ببینید)

برای اطلاعات بیشتر می‌توانید صفحات راهنمای (manual) مربوطه را مطالعه کنید.

۳.۳. داده‌ساختار Heap

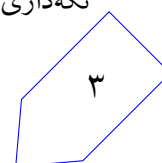
برای مدیریت حافظه، لازم است مشخصات قطعه‌های آزاد (و یا اشغال شده) حافظه را در داده‌ساختار مناسبی نگهداری کنیم تا هنگام درخواست حافظه بدانیم با توجه به مقدار درخواست شده، کدام قطعه حافظه قابل اختصاص به درخواست‌کننده است.

به این منظور، روش‌های متعددی وجود دارد. سه داده‌ساختار پیشنهادی زیر از جمله آنها هستند:

۱. یک لیست پیوندی (Linked List) از قطعه‌های حافظه

۲. یک لیست از اندازه‌های حافظه، که هر یک شامل یک لیست پیوندی از قطعه‌های حافظه با آن اندازه باشند.

(در واقع می‌توان آن را به لیستی از سبدهای حافظه تعبیر کرد که در هر سبد تکه‌هایی هم‌اندازه از حافظه نگهداری می‌شود)

۳. یک درخت بازه (Interval Tree). برگ های این درخت قطعه های آزاد حافظه هستند و هر گره از درخت بازه ای را به صورت (شروع، اندازه) بیان می کند. به این ترتیب اگر N بایت حافظه درخواست شود و درخت به خوبی متوازن شده باشد (مثلاً از Red-Black Tree به جای BST عادی استفاده شود) می توان درخت را برای قطعه هایی با اندازه بزرگتر از N در زمان $O(\log n)$ جست و جو کرد.

شما در این تمرین باید ساده ترین این داده ساختارها، یعنی مورد اول را پیاده سازی نمایید.

۴.۳. سازمان دهی حافظه

همانطور که در قسمت قبل گفته شد قصد داریم پیاده سازی خود را در این تمرین به کمک یک لیست پیوندی ساده انجام دهیم. عناصر این لیست، قطعه های حافظه هستند که ممکن است آزاد یا مورد استفاده باشند. به این منظور، درست قبل از هر قطعه حافظه تعداد مشخصی بایت برای نگهداری ابر داده (metadata) آن کنارگذاشته می شود که به منزله سرآیند (header) آن است. در این سرآیند، مقادیر زیر نگهداری می شود:

- $prev$ و $next$: اشاره گرهایی به عناصر قبلی و بعدی لیست پیوندی (که همان metadata یا سرآیند قطعه های قبلی و بعدی حافظه هستند)
- $free$: مقداری دودویی که بیانگر آزاد یا مورد استفاده بودن قطعه حافظه است
- $size$: اندازه قطعه حافظه

۴. پیاده سازی

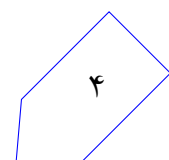
در قسمت قبل توضیح دادیم روش های متعددی برای پیاده سازی اختصاص دهنده حافظه وجود دارد. همچنین با چند داده ساختار مختلف برای سازمان دهی حافظه $heap$ آشنا شدید و گفته شد در این تمرین قصد داریم از یک لیست پیوندی ساده استفاده کنیم.

تنوع روش های پیاده سازی اختصاص دهنده به داده ساختار مورد استفاده برای نگهداری قطعات حافظه محدود نمی شود و الگوریتم های متعددی نیز برای اختصاص، بازپس گیری^۷ و اختصاص مجدد^۸ قطعه های حافظه وجود دارد که یک مورد از آنها در اینجا توصیف خواهد شد.^۹

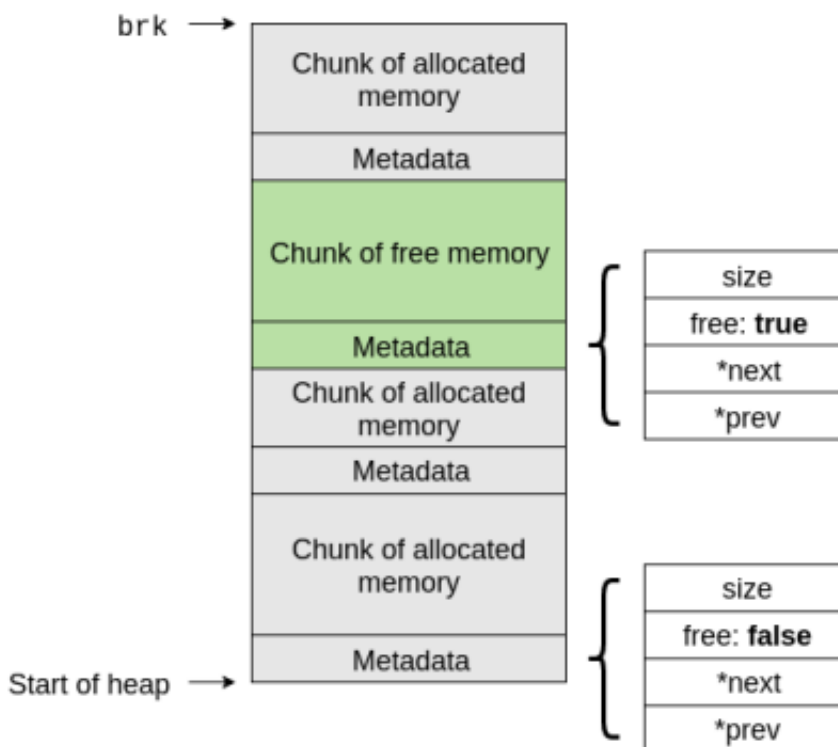
⁷Deallocation

⁸Reallocation

^۹ در این تمرین برای سهولت بیشتر ساده ترین داده ساختار $heap$ و الگوریتم تخصیص و بازتخصیص حافظه در نظر گرفته شده است. برای اطلاعات بیشتر از ساده سازی های انجام شده می توانید قسمت ؟؟ را مطالعه کنید.

شکل ۲: ساختار قسمت نگاشته شده حافظه heap هنگام پیاده‌سازی اختصاص دهنده با لیست پیوندی

۱.۴. اختصاص حافظه

```
1 void *mm_malloc(size_t size);
```

کاربر مقدار حافظه مورد درخواست خود به بایت را به صورت ورودی *size* پاس می‌دهد. تابع `mm_malloc` یک قطعه حافظه با اندازه خواسته شده را به کاربر اختصاص داده و اشاره‌گر به آن را برمی‌گرداند.

توجه داشته باشید مقداری که برمی‌گردانید باید نقطه شروع حافظه قابل استفاده باشد، نه سرآیند قطعه حافظه اختصاص داده شده.

یکی از الگوریتم‌های ساده برای اختصاص حافظه، `first-fit` نام دارد. در این روش هنگامی که تابع اختصاص فراخوانی می‌شود، قطعه‌های حافظه را به ترتیب مرور می‌کند تا قطعه‌ای که به اندازه کافی بزرگ باشد را پیدا کند:

- اگر چنین قطعه‌ای پیدا نشود، `sbrk` را صدا می‌کنیم تا فضای `heap` را گسترش دهیم.
- اولین قطعه حافظه‌ای که به اندازه کافی بزرگ باشد به کاربر اختصاص داده می‌شود. در صورتی که این قطعه آنقدر بزرگ باشد که علاوه بر مقدار مورد درخواست کاربر بتواند قطعه دیگری را نیز در خود جای دهد، قطعه به دو قسمت تقسیم می‌شود که یکی دقیقاً به اندازه مورد درخواست کاربر است و دیگری شامل قسمتی از قطعه اولیه است که اضافه آمده.

در انجام محاسبات یادشده به وجود سرآیند metadata توجه کنید. برای مثال ممکن است قطعه‌ای پیدا کنید که از مقدار درخواست شده توسط کاربر بزرگتر باشد ولی نتواند علاوه بر آن سرآیند یک قطعه جدید را در خود جای دهد. در این صورت در این روش از مقدار اضافه صرف نظر می‌کنیم و آن را بدون استفاده خواهیم گذاشت.

- اگر نمی‌توانیم قطعه‌ای با اندازه خواسته شده را به کاربر اختصاص دهیم، مقدار NULL را برمی‌گردانیم.
- اگر مقدار درخواست شده صفر باشد، NULL را برمی‌گردانیم.
- برای ساده‌تر کردن نمره‌دهی، از شما خواسته می‌شود مقدار بایت‌های اختصاص داده شده را قبل از تحویل به کاربر صفر کنید. (عملاً دستور calloc را پیاده‌سازی می‌کنید! می‌توانید از دستور memset کتابخانه استاندارد C استفاده کنید)

۲.۴. بازپس‌گیری حافظه

```
1 void mm_free(void * ptr);
```

کاربر زمانی که دیگر به یک قطعه از حافظه نیازی نداشته باشد، اختصاص‌دهنده حافظه را فراخوانی می‌کند تا آن قطعه را آزاد کند. به این منظور کاربر همان آدرسی که از mm_malloc دریافت کرده (شروع قطعه مورد نظر) را به mm_free پاس می‌دهد.

دقت داشته‌باشید عمل deallocate به این معنا نیست که لازم است حافظه بازپس‌گرفته شده را به سیستم عامل برگردانیم، بلکه فقط باید بتوان آن را مجدداً برای درخواست دیگری اختصاص داد. به این ترتیب شما هیچ گاه break را پایین‌تر نخواهید برد.

- از آنجا که هنگام اختصاص گاهی قطعات حافظه را تقسیم می‌کنیم، پس از مدتی با مسئله fragmentation روبرو می‌شویم: ممکن است قطعه‌ای آزاد از حافظه به مقدار N بایت موجود باشد اما چون در چند قطعه مجاور شکسته شده نمی‌توانیم آن را به یک درخواست $N >$ بایتی اختصاص دهیم. برای جلوگیری از این موضوع، هنگام فراخوانی دستور free قطعه آزاد شده را در صورت وجود به قطعات آزاد مجاور ملحق می‌کنیم. یعنی اگر قطعه‌ای که آزاد شده در همسایگی قطعه آزاد دیگری باشد، آن دو قطعه را با یکدیگر merge کرده و یک قطعه آزاد بزرگتر ایجاد می‌کنیم. در اینجا نیز باید به سرآیند قطعات حافظه توجه داشته‌باشید و عمل حذف سرآیند میانی از لیست پیوندی را به درستی انجام دهید.

- اگر اشاره‌گر NULL به deallocator شما پاس داده شود، نباید هیچ کاری انجام دهید.

۳.۴. اختصاص مجدد حافظه

```
1 void *mm_realloc(void* ptr, size_t size);
```

دستور Reallocation باید اندازه قطعه حافظه واقع در آدرس *ptr* را به *size* تغییر دهد. همان مقدار دریافت شده از `mm_malloc` هنگام اختصاص حافظه است و *size* می‌تواند بزرگتر یا کوچکتر از اندازه قطعه داده شده باشد.

برای سادگی، `realloc` را با آزاد کردن قطعه داده‌شده به کمک `mm_free` و اختصاص یک قطعه جدید با اندازه درخواست شده به کمک `mm_malloc` و در نهایت کپی کردن داده‌های قدیمی به محل جدید با کمک دستور `memcpy` کتابخانه استاندارد C پیاده‌سازی کنید.

اگر اندازه درخواست شده از اندازه قطعه اولیه بزرگتر باشد، بایت‌های جدید در انتهای قطعه باید همگی صفر شوند. در انجام این عملیات به حالت فضای بدون استفاده در انتهای قطعه‌ها که قبلاً توضیح داده‌شد نیز توجه داشته باشید.

- اگر نمی‌توانید قطعه‌ای با اندازه درخواست شده را به کاربر اختصاص دهید، مقدار NULL را برگردانید.
- `realloc(ptr, 0)` هم‌ارز دستور `mm_free(ptr)` است و مقدار NULL را برمی‌گرداند.
- `realloc(NULL, n)` هم‌ارز دستور `mm_malloc(n)` است.
- `realloc(NULL, 0)` هم‌ارز دستور `mm_malloc(0)` است و باید NULL را برگرداند.

۴.۴. تحویل‌دادنی‌ها

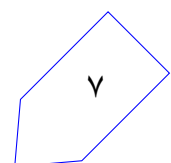
تحویل‌دادنی شما در این تمرین صرفاً پیاده‌سازی شما از دستورات `malloc`، `realloc` و `free` به شیوه توصیف شده در بالا است. از شما انتظار می‌رود در پیاده‌سازی خود از داده‌ساختار و الگوریتم توصیف شده در صورت تمرین پیروی کنید اما در طراحی ساختار کد خود آزاد هستید.

برای مثال دستورات دیگر تعریف شده در فایل `header` مانند `split_block` و `fusion` پیشنهادی هستند و پیاده‌سازی آنها تا جایی که الگوریتم توصیف شده رعایت شود جزو تحویل‌دادنی‌های شما محسوب نمی‌شود. این تمرین تحویل‌دادنی غیر کد (مانند مستند و یا گزارش) ندارد.

۵. ارسال پاسخ

برای ارسال پاسخ تمرین، کفایت تغییرات خود را `push` کنید تا نمره‌دهی خودکار انجام شود.

```
1 git push personal master
```


پس از حداکثر نیم ساعت، شما می‌توانید با به‌روز کردن مخزن خود، نمره‌ی خود را در پرونده‌ی `grade.txt` مشاهده نمایید.

دقت کنید که شما باید تمام کد خود را در همان دو فایل داده‌شده یعنی `mm_alloc.h` و `mm_alloc.c` بزنید و قالب توابع اصلی گفته‌شده در بخش قبل را هم به هیچ وجه تغییر ندهید! در حین اجرای تست ابتدا تمام فایل‌های دیگر حذف می‌شوند، سپس فایل `Makefile` سمت سرور و `mm_test.c` (برای هر تست بخصوص) جایگزین فایل شما می‌شود و پروژه از ابتدا `build` می‌شود، بنابراین اگر فرمت داده‌شده را رعایت نکنید دچار خطای کامپایل خواهید شد که البته در فایل نمرات می‌توانید جزئیات این خطا را ببینید.

هم‌چنین دقت کنید که در نسخه‌ی ارسالی تمامی استفاده‌های توابع `printf` یا توابع مشابه را باید حذف کنید (حتی کامنت کردن هم قابل قبول نیست و باید آن‌ها را پاک کنید) وگرنه کد شما تست نمی‌شود.

در فایل نمرات شما می‌توانید اطلاعات سودمندی در مورد تست‌هایی که برنامه‌ی شما احیاناً در آن‌ها جواب غلط یا خطای اجرا داده‌است ببینید.

۶. اطلاعات اضافه

۱.۶. قسمت نگاشته‌نشده و فضای بدون مالک

همانطور که گفته شد `break` انتهای قسمت نگاشته شده فضای آدرس مجازی به فضای آدرس فیزیکی را مشخص می‌کند. با این فرض، دسترسی به آدرس‌های بالاتر از `break` می‌بایست منجر به خطا شود. (معمولاً "bus error" یا "segmentation fault")

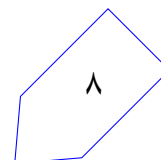
اما این قاعده همیشه درست نیست. می‌دانیم فضای آدرس مجازی دارای پیمانه‌هایی به نام `page` است که معمولاً اندازه آنها مضربی از ۴۰۹۶ بایت می‌باشد. هنگامی که `sbrk` صدا شود، سیستم عامل باید حافظه بیشتری را به `heap` اختصاص دهد. به این منظور، سیستم عامل یک `page` کامل از حافظه فیزیکی را به `heap` اختصاص داده و قسمت نگاشته شده `heap` را گسترش می‌دهد.

بنابراین همواره این احتمال وجود دارد که `break` دقیقاً در انتهای یک `page` قرار نگیرد. در این حالت، وضعیت فضای بین `break` و انتهای `page` حافظه چه خواهد بود؟

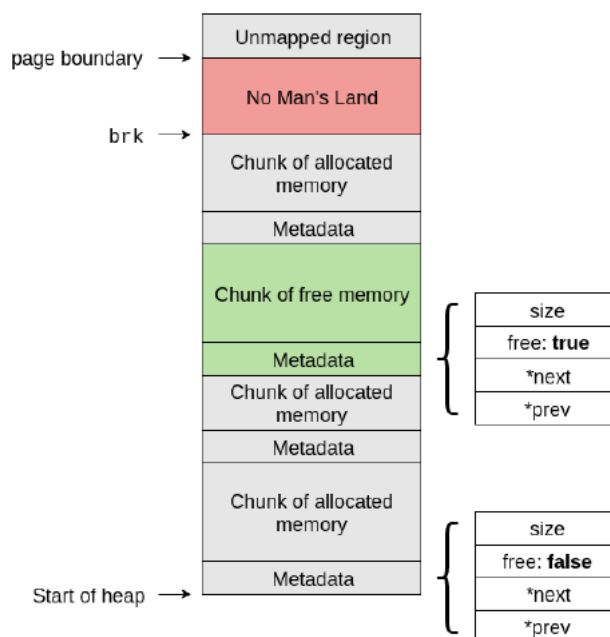
این فضا، فضای بدون مالک (*No man's land*) نامیده می‌شود و به لحاظ منطقی به `heap` اختصاص ندارد چرا که بالاتر از `break` قرار دارد ولی دسترسی به آن منجر به خطا نیز نمی‌شود چرا که در `page` ای از حافظه فیزیکی قرار خواهد داشت که به حافظه `heap` پردازنده اختصاص داده شده‌است.

این موضوع می‌تواند به باگ‌های عجیبی در نرم‌افزار منجر شود. دسترسی به فضایی بیرون از `heap` (مثلاً به علت شماره درایه نادرست در استفاده از آرایه‌ها) منجر به بروز خطانمی‌شود و برنامه به عملکرد نادرست خود ادامه می‌دهد. یافتن منشأ چنین باگ‌هایی می‌تواند بسیار دشوار باشد.

برای مثال ممکن است برنامه دارای ایرادی باشد که داده‌هایی را به اشتباه خارج از محل صحیح خود در `heap`

شکل ۳: ساختار قسمت نگاشته شده حافظه heap هنگام پیاده‌سازی اختصاص‌دهنده با لیست پیوندی

بنویسد اما برای ورودی‌های کوچک این داده‌ها در فضای بدون مالک قرار بگیرند و خطایی رخ ندهد. اما با بزرگ شدن ورودی به تدریج از فضای بدون مالک نیز بیرون بزنیم و به فضای بیرون از page وارد شویم و خطای segfault رخ دهد. نتایج از این دست می‌تواند بسیار گیج‌کننده باشد.

۲.۶. مقایسه با Standard C

همان‌طور که گفته شد با توجه به پیچیدگی اختصاص‌دهنده‌های استاندارد حافظه که در زبان‌های متداول استفاده می‌شوند، در این تمرین ساده‌سازی‌های متعددی صورت گرفته است. به عنوان یک تمرین خوب می‌توانید بخش‌هایی از متن پیاده‌سازی استاندارد دستور malloc را در **این مخزن git** مطالعه کنید.

از جمله تفاوت‌های پیاده‌سازی شما با کتابخانه استاندارد C می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

- ساختار **struct** مورد استفاده برای نگهداری اطلاعات قطعه‌های حافظه در **libc** کمی پیچیده‌تر است. در این ساختار اطلاعاتی مانند اندازه قطعه حافظه قبلی نیز نگهداری می‌شود.
- برای کارایی بالاتر، در پیاده‌سازی رسمی توجه می‌شود قطعه‌های حافظه در **even-word boundary** آغاز شوند.
- قطعه‌های آزاد حافظه در یک لیست پیوندی دایره‌ای دوطرفه^{۱۰} نگهداری می‌شوند.

¹⁰Circular Doubly-linked List

- برای سرعت بالاتر و مصرف حافظه کمتر، از استراتژی‌های متعددی استفاده می‌شود. سبد (bin) های قطعه‌های حافظه که براساس اندازه مرتب شده‌اند، نگهداری قطعه‌های به‌تازگی آزاد شده برای اختصاص دهی سریع‌تر و trade-off های متعدد بین سرعت و مصرف اضافه حافظه از جمله این استراتژی‌ها هستند.
- پیاده‌سازی malloc در کتابخانه استاندارد، thread-safe است.
- در پیاده‌سازی free تنظیماتی وجود دارد که با کاهش سرعت، مقدار مصرف اضافی حافظه به طرز قابل توجهی کاهش یابد.
- در پیاده‌سازی realloc به جای درخواست حافظه جدید، کپی کردن داده‌ها به محل جدید و آزادسازی حافظه قبلی تلاش می‌شود در صورت امکان قطعه حافظه بدون انتقال به مکان جدید گسترش یابد. برای مثال اگر قطعه بعدی آزاد باشد گاهی می‌توان با الحاق آن به قطعه فعلی با سرعت بسیار بالاتری عمل اختصاص دوباره حافظه را انجام داد.

۳.۶. حتی بیشتر

- این قسمت اختیاری و فاقد نمره امتیازی است و صرفاً مخصوص علاقه‌مندان است.
- شما می‌توانید اختصاص دهنده حافظه خود را از نقطه نظرهای بسیاری بهبود دهید. توجه داشته باشید که نمره دهنده خودکار (جاج) انتظار دارد شما الگوریتم first-fit را پیاده‌سازی کنید. بنابراین اگر تصمیم به پیاده‌سازی قسمت های اضافه دارید، آن را پس از ارسال قسمت اصلی برای تصحیح و گرفتن نمره کامل انجام دهید.
- اختصاص دهنده خود را Thread Safe کنید! منظور این نیست که یک قفل دور کل دستور malloc خود قرار دهید، بلکه باید داده‌ساختارهای خود را طوری طراحی کنید که دسترسی چند ریس به صورت هم‌زمان به آنها امکان‌پذیر باشد.
 - یک راه خوب برای این مقصود، این است که داده‌ساختاری استفاده کنید که قطعه‌های هم‌اندازه حافظه را در یک لیست (سبد) قرار دهد و برای هر سبد یک قفل جدا در نظر بگیرید.
 - به این ترتیب دو ریس که malloc را هم‌زمان صدا کنند تنها در صورتی بلاک می‌شوند که قطعه‌هایی هم‌اندازه را درخواست کنند.
 - الگوریتم اختصاص دهی خود را بهبود دهید. الگوریتم first-fit یکی از ساده‌ترین روش‌های اختصاص دهی حافظه است. یکی از روش‌های پیشرفته‌تر، Buddy Allocator نام دارد که می‌توانید درباره آن تحقیق کنید.
 - پیاده‌سازی realloc را بهبود دهید به طوری که در صورت امکان از قطعه حافظه فعلی استفاده کند و از آزاد کردن، اختصاص دوباره و کپی کردن بی‌مورد اجتناب کند.